Nr. 6. Lwów dnia 12. sierpnia 1893. **Rok XXVI. Tom LI.**

Wychodzi w sobotę każdego tygodnia w objętości co najmniej jednego arkusza.

Prenumerata wynosi wraz z przesyłką pocztową rocznie 4 złr., półrocznie 2 zł. w państwie austryackiem.

W Rossyi rocznie 5 rubli srebr. w W. Księstwie Poznańskiem 3 talary.

ROLNIK

ORGAN URZĘDOWY
c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego.

Redakcya i Administracya „ROLNIKA“: ul. Ossolinskich l. 15 I piętro.

Inseraty zamieszczają się za opłatą 10 ct od wiersza drobnym drukiem. Dla członków Towarzystwa gospodarskiego liczy się połowę ceny.

Manuskryptów nieumieszczonych nie zwraca się. Reklamacye uwzględnia się tylko do wyjścia numeru następnego.

EKONOMICZNE ZNACZENIE ZIELONYCH NAWOZÓW.

(Streszczenie wykładu prof. Jul. Kühna dla praktycznych rolników).

(Ciąg dalszy).

Poprzednio było powiedzianem, że nie mamy jeszcze dotąd pewnej jednostki wartościowej dla ocenienia wartości substancyj pruchnicę w roli tworzących, że siła produkcyjna roli na gruntach nie zupełnie pruchnicy pozbawionych, nie podnosi się w prostym stosunku do przybytku organicznych w niej substancyj, żeby jednak i w tym kierunku usunąć wątpliwości, próbuje Kühn obliczanie i to przyjmując z wszelkiemi zastrzeżeniami wzorem Stöckharda, $^1/_2$ feniga za 1 funt substancyi organicznej.

Na podstawie dotychczasowych wyników badań można przypuścić, że z substancyi organicznej w paszy dostaje się w przybliżeniu tylko 50% do gnoju. Do tego przychodzi jeszcze, że nawet przy doskonałej konserwacyi gnoju za pomocą soli potasowych, odpada podług Holdefleissa przy dłuższem leżeniu na stosie 12% organicznej substancyi. Centnar zielonej seradelli zawiera czystej zupełnie (bezpopielnej) substancyi organicznej 16·4 funta, z czego połowa nie dostaje się w gnój, w ten zaś przechodzące 8·2 funta tracą przy dłuższem leżeniu jeszcze 12%, a więc 0·98 funta. Daje to więc 9·18 funta straty substancyi organicznej. Od tego odjąć jednak należy organiczną substancyę słomy podścielanej. Wartość tej ostatniej odciągnięto od ceny litra mleka i wynosi to na rok podług obliczeń Wernera 21·90 mk. przy codziennem użyciu na ściółkę 6 funtów słomy. Kühn przyjmuje, że krowy dostają dziennie po 120 funtów zielonej seradelli, której centnarowi odpowiada 5 funtów słomy ściółowej. Gdy te funty są już zapłacone produktami, mamy więc prawo w słomie zawartą substancyę organiczną policzyć na częściowe wynagrodzenie straconej substancyi seradelli. Słoma żytna zawiera średnio czystej substancyi organicznej 81·6%, na 5 funtów przypada więc 4·08 funta, które odjąwszy od powyższych 9·18 funta, otrzymamy jako stratę organicznej substancyi zielonej seradelli tylko 5·1 funta. Przy cenie 0·5 feniga za funt, wypadnie 2·55 feniga. Gdy 100 centnarów seradelli przyjęliśmy jako plon z $^1/_4$ hektara, przeto strata substancyi organicznej na $^1/_4$ hektara ma wartość 2·55 mark.

Odciągając te 2·55 Mark od poprzednio znalezionej wartości wyzyskanej, wynoszącej 57·72 Mark, otrzymamy

jako resztę	55·17 Mk.
Wartość nawozu zielonego jest . .	28·80 „
przeto mamy z $^1/_4$ *ha* przy skarmianiu jako pasza	26·37 Mk.

Pokazuje się z tego, że i przy wliczaniu kosztów konserwacyi gnoju i straty substancyi organicznej jeszcze zawsze wykazuje się o przeszło **91%**, **wyższe wyzyskanie przez** spasanie seradelli, jak przy jej zaorywaniu na pognój zielony. Jestto bodaj wystarczający dowód, jak nieekonomicznem jest użycie na nawóz zielony takich roślin, które korzystnie dają się zużyć jako karma inwentarza.

Ciekawe jest jednak, jak się przedstawi nasz pierwotny obrachunek, jeżeli spieniężanie produktów zwierzęcych jest mniej korzystne, gdy np. nie 10, ale tylko 6 fenigów otrzymujemy za 1 litr mleka. Wtedy za paszę użytą do produkcyi 1 litra mleka, otrzymamy tylko 6 — 4·3 = 1·7 feniga.

Gdy wszystkie inne stosunki pozostają niezmienione, przeto jako wartość azotną dziennie sprodukowanego gnoju

położymy jak pierwej	29·52 fen.
Wyzyskanie paszy przez 7·5 litr. mleka po 1·7 feniga	12·75 „
Przeto wyzyskanie pozycyi dziennej t. j. 120 funtów seradelli wynosi . . .	42·27 fen.
Albo za 100 funtów seradelli mamy . .	35·22 „
Z $^1/_4$ hektara przyjmując plon 100 centnarów po 35·22 fenigów mamy	35·22 Mk.
Wartość nawozu zielonego znaleźliśmy .	28·80 „
Wtedy różnica na korzyść spasania wynosi	6·42 Mk.

A więc zawsze jeszcze **22·3% nadwyżki przy spasaniu**, pomimo jaknajniższych cen mleka.

Jaki jednak byłby wynik przy bardzo niekorzystnych

warunkach trzymania krowiarni, w której udajanoby średnio na dzień tylko 5 litrów na 1000 funtów żywej wagi i gdyby za litr także tylko 6 fenigów otrzymano? W podobnych okolicznościach koszta ogólne obniżą się znacznie, ponieważ z reguły wartość tak mały podój dających krów jest nie wielką, oczynszowanie więc i inne koszta utrzymania są mniej znaczne, rozkładają się jednak na mniejszą ilość litrów. W pojedynczych wypadkach należy wysokość tych kosztów ustanawiać podług miejscowości, nie popełni się jednak błędu, jeżeli wszystkie uboczne koszta przyjmie się w wysokości 5 fenigów na litr, w skutek czego przy cenie 6 fenigów za litr mleka wypadnie jako wynagrodzenie za paszę użytą do produkcyi **tylko jeden fenig**, co zaprawdę jest bardzo mało!

Przy dziennej produkcyi tylko 5 litrów mleka wystarczy jednak także tylko 100 funtów seradelli jako porcya dzienna, bo przecież zawierają jeszcze 3 funty surowego proteinu, gdy Grouven w drugiem wydaniu swoich „Prelekcyj z chemii roślinnej“, przyjmował na podstawie doświadczeń, że dla zapewnienia normalnej produkcyi dobrych krów mlecznych, wystarcza tylko 2·74 funta surowego proteinu. W praktyce trzeba będzie wprawdzie dla ukształtowania odpowiedniego stosunku odżywczego paszy, dodać nieco słomy, odejmując odpowiednio temu pewną ilość seradelli, skutkiem czego jednak wartość pieniężna porcyi zachowa się taką, jak za czystą seradellę. Dla upojedynczenia rachunku przyjmiemy 100 funtów czystej seradelli, jako ilość wystarczającą do wyprodukowania 5 litrów mleka.

Ażeby znaleźć wartość azotu w gnoju przy tem karmieniu otrzymanym, musimy jak poprzednio, najprzód postawić zawartość surowego proteinu w spasanej seradelli.

W 100 funtach zielonej seradelli jest surowego proteinu	3·0 funta
W codziennie wyprodukowanych 5 litrach albo 10 funtach mleka o zawartości 3·5% proteinu znajduje się . .	0·35 „
Przeto w gnój dostaje się substancyj azotnych	2·65 funta
Tym 2·65 funtom azotnej substancyi odpowiada 0·424 funta czystego azotu, co licząc funt azotu po 60 centów daje wartość	25·44 fen.
Doliczając do tego wyzyskanie paszy na 5 litrów mleka potrzebnej po 1 fenigu czyli	5·00 fen.
Mamy wyzyskanie 1 centnara, czyli dziennej porcyi seradelli . . .	30·44 fen.
Zbierając z 1/4 hektara 100 centnarów seradelli mamy	30·44 Mk.
Wartość nawozu zielonego była na 1/4 hektara obliczoną na . . .	28·80 „
Pokazuje się różnica	1·64 Mk.

A więc nawet przy bardzo niekorzystnych warunkach hodowli bydła mlecznego pokazuje się jeszcze **5·7% wyższe wyzyskanie seradelli paszą**, niżeli zielonym nawozem. Przyorywania seradelli nie usprawiedliwia więc nawet mało wydatna dojność krów i niska cena mleka, z czego się też pokazuje, że nawet w tak niepomyślnych warunkach gospodarczych przyorywanie seradelli na zielony nawóz jest ekonomicznym błędem.

W rzeczywistości jednak warunki dla nawożenia zielonego są jeszcze o wiele niekorzystniejsze, niżli odpowiadające powyższym obliczeniom. Ściśle wziąwszy, mają one znaczenie tylko w porównaniu z gospodarstwem bez bydła, zwracając uwagę na korzyści utrzymywania bydła. Skoro jednak bydło utrzymuje się w gospodarstwie, a co bywa najczęściej, wtedy sprawa zmienia się tylko o tyle, że wszystkie ogólne i poboczne wydatki na utrzymywanie krów dojnych pozostają zawsze te same, bez względu, czy seradella będzie spasaną, czy przyorywaną. Jeżeli seradelli nie spasamy, musimy ją zastąpić jakąś inną paszą, a gdy w porcyach paszy niema dostatecznej ilości proteinowych substancyj, trzeba wtedy dokupić na targu jakąś karmę treściwą — trzeba wydawać gotówkę, gdy obfity zasób proteinu seradelli w zielonym nawozie tylko bardzo niedostatecznie wyzyskiwanym zostaje. Należy tutaj dobrze rozważyć i uwzględnić, jak dla najzupełniejszego wyzyskania paszy i dla osiągnięcia najwyższej wydajności produktów zwierzęcych jest decydującem, gdy w porcyach paszy zawartą jest dostatnia ilość przyswajalnych proteinowców. We własnem gospodarstwie, na gruncie wyprodukowana karma, posiada zwykle dosyć rozległy stosunek związków azotnych do bezazotnych i potrzeba też dodatków azotnych, ażeby doprowadzić do zupełnego tych pasz wyzyskania. Jeżeli ten dodatek może być w formie zielonej paszy motylkowej, albo też siana z roślin motylkowych (groszkowych), wtedy oszczędzimy wydatku na treściwe karmy. Takie zmniejszenie wydatków gotówką już jest samo przez się korzystne, nabiera jednak jeszcze większego znaczenia, gdy te pasze motylkowe, zebrane będą jako międzyplon, wypadając wtedy nadzwyczaj tanio. Nieraz podnosi się z wielkim naciskiem, że azot w seradelli przyoranej na nawóz zielony kosztuje bardzo mało, bo tylko niewiele wydać trzeba na nasienie i bez żadnych dalszych robót, jak zasianie i zaoranie, gromadzi się wielką ilość atmosferycznego azotu. Ale pytamy się, czy ten azot we formie proteinowców a nawet amidów, nie będzie więcej wart, gdy użyty będzie do karmienia zwierząt? Czy to słuszne, wychwalać tylko skutek nawozowy tego azotu, a zapominać o tem, że przez produkcyę motylkowych zapomocą uprawy międzyplonowej najtańszy azot pokarmowy produkujemy, z którego oprócz tego tylko około 1/7 część wchodzi w skład produktów zwierzęcych, a 6/7 staje się tanim składnikiem gnoju? Że tak jest, dowodzą liczby znalezione przy naszych pierwszych obliczeniach normalnych warunków produkcyjnych. W dziennej pozycyi 120 funtów seradelli, jest 3·6 funta proteinu odpowiadających 0·576 funt. azotu. Z tego dostaje się przy dziennej produkcyi 7·5 litra mleka średniej jakości 0·492 funta.

w gnój, gdy w wyprodukowanem mleku 0·084 funta. pozostaje; zaokrąglając tę ostatnią liczbę, jest ona prawie dokładnie jedną siódmą ilości 0·576 azotu. Przez skarmianie pasz wspieramy więc skutecznie produkcyę zwierzęcą, a pomimo tego zużywamy na nią tylko małą cząstkę azotu, gdy większa część tegoż przypada na korzyść jednocześnie produkowanego gnoju.

Jedynie więc na polecenie zasługującym sposobem produkcyi i podwyższenia renty, jest korzystanie z atmosferycznego azotu wiązanego symbiozą motylkowych roślin pastewnych z grzybkami w ten sposób, że się nim produkuje mleko i mięso, a oprócz tego tani gnój, zapewniający znowu obfite zbiory zbóż i roślin okopowych. To jest prawdziwa **ekonomia**, jeżeli wyzyskujemy do produkcyi materyały bez kosztów przez atmosferę dostarczane, przyczem nietylko azot, ale i kwas węglowy z atmosfery wyzyskany zostaje. Z azotu i kwasu węglowego powstająca substancya organiczna wyzyskaną zostaje do wytwarzania materyj zwierzęcych przechodząc jeszcze zawsze w gnój takiemi ilościami, że wpływać może korzystnie na pomnażanie pruchnicy w glebie.

Chociaż pasza, pozyskana jako odpowiednio zastosowany międzyplon, bardzo mało nas kosztuje, to jednak przedstawia ona zawsze zawartości swojej odpowiednią wartość, która przy wszechstronnem wyzyskaniu tej zawartości bardzo nawet wydatnie wpłynąć może na rentowność całego gospodarstwa. Jaka może być jednak ta wartość? Ustanawianie cyfry, którab y w każdym wypadku wyrażała wartość, jakto uczynił E. v. Wolff w swych tabelach kalendarzowych, nie byłoby racyonalne. Kühn daje odpowiedniejszą metodę obliczania tej wartości. Przy zmieniających się podług czasu i okolicy cenach paszy, np. 2 do 4 mark za 1 centnar dobrego siana łąkowego, zmieniają się wartości poszczególnych strawnych składników pasz następującym sposobem:

Przy cenie siana	2 Mk.	— 2·5 Mk.	— 3 Mk.	— 3·5 Mk.	— 4 Mk.	kosztuje:
1 funt strawnego prawdziwego białka .	10·2 fen.	— 24·0 fen.	— 28 8 fen.	— 33·7 fen.	— 38·4 fen.	„
1 funt strawnego tłuszczu . . .	7·7 „	— 9·6 „	— 11·5 „	— 13·4 „	— 15·4 „	„
1 funt strawnych bezazotnych wyciągowych z doliczeniem 50% włókna i amidów	3·2 „	— 4·0 „	— 4·8 „	— 5·6 „	— 6·4 „	„

Biorąc średnie liczby, podane w Kühna: „Die zweckmässige Ernährung des Rindviehes“, 10. Auflage. Dresden 1891 dla surowego proteinu, surowego tłuszczu itp. jakoteż średnie liczby dla stosunków strawności, za podstawę do obliczania i przyjmując w seradelli ilość substancyj amidowych (nieproteinu) na 20% surowego proteinu natenczas 100 funtów kwitnącej seradelli będą miały następujące wartości:

Przy cenie siania	3	mk.	centnar	seradelli	= 55·77 fen.
„ „ „	2·5	„	„	„	= 69·71 „
„ „ „	3	„	„	„	= 83·64 „
„ „ „	3·5	„	„	„	= 97·74 „
„ „ „	4	„	„	„	= 111·55 „

(Ciąg dalszy nastąpi).

Ogiery prywatne

licencyonowane na rok 1893 do stanowienia obcych klaczy.

Ogierów licencyonowanych na rok 1893 jest w całej Galicyi 141, z tego Anglików pełnej krwi 12, półkrwi 26, Norfolków 12, Wschodnich pełnej krwi 11, półkrwi 52, Lippizanów 3, Noniusów 3, ras krwi zimnej 22. Z tego w obrębie gal. Towarzystwa gospodarskiego znajdują się:

W powiecie Bóbrka 4.
- W Żyrawie: Anglik półkrwi.
- W Zalescach: Wschodni pełnej krwi.
- „ „ półkrwi.
- W Wybranówce: Anglik półkrwi.

W powiecie Borszczów 1.
- W Boryszkowcach: Normand (Nonius).

W powiecie Bohorodczany 1.
- W Łyścu: Wschodni pół krwi.

W powiecie Brody 1.
- W Wysocku: Norfolk.

W powiecie Brzeżany 1.
- W Horodyszczu: Wschodni półkrwi.

W powiecie Buczacz 4.
- W Niskołyzach: Norfolk
- W Ćwitowie: Wschodni pełnej krwi.
- W Zagrobeli: Wschodni pełnej krwi.
- „ Zimnej krwi.

W powiecie Cieszanów 1.
- W Hamerni: Arden.

W powiecie Czortków 2.
- W Krzywołuce: Anglik półkrwi.
- W Kalinowszczyźnie: Anglik pełnej krwi.

W powiecie Dobromil 2.
- W Grąziowej: Wschodni półkrwi.
- W Trzcianie: Wschodni półkrwi.

W powiecie Husiatyn 7.
- W Chorostkowie: Wschodnich półkrwi 2.
- „ Wschodni pełnej krwi.
- W Horodnicy: Wschodni półkrwi.
- W Siekierzyńcach: Anglik pełnej krwi.
- W Ludwipolu: Anglik półkrwi.
- „ Wschodni półkrwi.

W powiecie Jarosław 4.
- W Zarzeczu: Anglików półkrwi 3.
- W Tapinie: Arden.

W powiecie Łańcut 21.
- W Nowosielcach: Wschodni pełnej krwi.
- W Woli małej: Wschodnich półkrwi 3.

W Rakszawie: Wschodni półkrwi.
W Pantalowicach: Wschodni pełnej krwi.
W Łańcucie: Pinzganer.
„ Anglik pełnej krwi.
We Wierzawicach: Pinzgauer.
„ Wschodni półkrwi.
W Krzemienicy: Pinzgauery 3.
W Siennowie: Arden.
W Zagórzu: Arden.
W Markowej: Arden.
W Głuchowie: Pinzgauer.
W Grząsce: Pinzgauer.
W Kosinie: Anglik pół krwi.
W Czarnej: Pinzgauery 2.
„ Anglik półkrwi.

W powiecie Lwów 4.
W Bilce szlacheckiej: Norfolk.
„ „ Arden.
W Hucie szczerzeckiej: Wschodni pełnej krwi.
W Sokolnikach: Norfolk.

W powiecie Mościska 1.
W Strzeliskach: Arden.

W powiecie Podhajce 7.
W Mondzielówce: Anglików pełnej krwi 2.
„ Anglik pół krwi.
„ Wschodni półkrwi.
W Sławentynie: Normand (Nonius).
W Sosnowie: Wschodni półkrwi.
W Złotnikach: Wschodni półkrwi

W powiecie Przemyśl 2.
W Krasiczynie: Anglik pełnej krwi.
W Żurawicy: Arden.

W powiecie Przemyślany 5.
W Ostałowicach: Wschodni półkrwi.
W Przemyślanach: Anglik pełnej krwi.
„ Zimnej krwi.
W Świrzu: Wschodni półkrwi.
W Zadwórzu: Wschodni półkrwi

W powiecie Rawa ruska 3.
W Holach: Wschodni półkrwi.
W Ławrykowie: Anglik półkrwi.
W Rzyszkach: Wschodni półkrwi.

W powiecie Rohatyn 3.
W Bukaczowcach: Wschodni półkrwi
W Lipicy dolnej: Anglik półkrwi.
W Wiszniowie: Wschodni półkrwi.

W powiecie Rudki 4.
W Czernichowie: Anglik półkrwi.
W Michałowicach: Arden
W Ostrowie: Norfolk.
W Podwysokiem: Norfolk.

W powiecie Sambor 3.
W Potwórni: Wschodni półkrwi.
W Rakowej: Anglik pełnej krwi.
„ Norfolk.

W powiecie Sanok 5.
W Ładzinie: Wschodni półkrwi.
W Rymanowie: Anglik pełnej krwi.
W Besku: Wschodni półkrwi.
W Markowcach: Wschodni pełnej krwi.
W Kulasznem: Norfolk.

W powiecie Stryj 5.
W Skolem: Wschodni półkrwi.
W Podhorodcach: Wschodni półkrwi.
W Strzałkowie: Arden.
W Wowni: Wschodni półkrwi.
W Dołhołukach: Anglik półkrwi.

W powiecie Stare Miasto 1.
W Topolnicy: Wschodni półkrwi.

W powiecie Skałat 1.
W Poznance: Lippicański.

W powiecie Stanisławów 1.
W Krymidowie: Lipicański.

W powiecie Sokal 2.
W Warężu: Wschodni półkrwi.
W Baranich Peredokach: Wschodni półkrwi.

W powiecie Tarnopol 1.
W Horodyszczu: Wschodni półkrwi.

W powiecie Trembowla 1.
W Krowince: Wschodni pełnej krwi.

W powiecie Zaleszczyki 2.
W Beremianach: Wschodni półkrwi.
W Antonowie: Anglik półkrwi.

W powiecie Złoczów 2.
W Zarudziu: Anglik półkrwi.
„ Wschodni półkrwi.

W powiecie Żydaczów 2.
W Deržowie: Wschodni półkrwi.
W Drohowyżu: Wschodni półkrwi.

Razem przypada na wschodnią połowę Galicyi 104 ogiery z tych:

Anglików pełnej krwi	9
Anglików pół krwi	16
Norfolków	8
Wschodnich pełnej krwi	10
Wschodnich półkrwi	36
Lipicanów	2
Normandów (Noniusów)	2
Ogierów krwi zimnej (Pinzgauerów i Ardenów)	21
Razem	104

Na powiaty nienależące do związku gal. Towarzystwa gospodarskiego, pozostaje prywatnych licencyonowanych ogierów 37, z tego:

Anglików pełnej krwi	3
Anglików pół krwi	10
Norfolków	4
Wschodni pełnej krwi	1
Wschodnich półkrwi	16
Lipicański	1
Normand	1
Ogier zimnej krwi	1
Razem	37

Porównując ilość ogierów prywatnych, do stanowienia obcych klaczy licencyonowanych w Galicyi, z ilościami takichże ogierów w innych krajach koronnych Przedlitawii, okazuje się najprzód, że Galicya posiada ich najwięcej (141), po niej pierwsze, ale bardzo oddalone miejsce, zajmuje Karyntya (63), potem Salzburg (55), Tyrol (38), Niższa Austrya (30), Styrya (29), Wyższa Austrya (27), Czechy (18), Morawy (14), Kraina (3). Pobrzeże (1), Szląsk (1), w Dalmacyi i Vorarlbergu niema żadnego.

Co do ras koni, to wyłącznie w Galicyi są ogiery wschodnie czystej krwi (11), półkrwi zaś wschodniej, z ogólnej liczby 55 ogierów, przypada na Galicyę 52. Również wyłącznie w Galicyi znajdują się Normandy (3), niema zaś wcale kłusaków (Traber), których w Niższej Austryi jest 10, w Wyższej Austryi 2, w Styryi 1. Prawie wyłącznie w Galicyi znajdują się Angliki pełnej krwi, bo na ogólną liczbę 13 ogierów folblutów, przypada na Galicyę 12, na którą także przypada przeszło połowa halbblutów (26 na ogólną liczbę 41). W Galicyi przeważają więc rasy krwi gorącej. gdy rasy krwi zimnej zastąpione są uderzająco małą ilością ogierów, bo na ogólną liczbę 263 ogierów przypada tylko 22 na Galicyę. Najwięcej przypada na Karyntyę (62), mianowicie 2 ogiery Wallońskie, 60 zaś Pinzgauerów.

STRESZCZONE PROTOKOŁY
posiedzeń Komitetu galicyjskiego Towarzystwa gosp.

Posiedzenie dnia 8. lipca 1893.

Przewodniczący hr. Stanisław Stadnicki. Obecni: Wiceprezesowie pp.: Dr. T. Pilat i St. Brykczyński i 6 członków Komitetu.

Dr. Skałkowski referuje w sprawie konwersyi $4^1/_2$ procentowych listów Towarzystwa kredytowego, w których lokowane są fundusze Towarzystwa i fundusze stypendyjne, na takież listy 4 procentowe i stawia wniosek:

Fundusze wykazane do l. 1134 do 1142 konwertować na $4^0/_0$ listy Towarzystwa kredytowego ziemskiego, zakupić za dopłatą konwersyjną z dodaniem gotówki, jaka jest do dyspozycyi, dalsze $4^0/_0$ listy, zaś o ile fundusze uzyskane z dopłaty niżej 100 złr. wynosić będą, a z gotówki rozporządzalnej uzupełnione być nie mogą i ulokować w zwykły sposób.

Wniosek przyjęto.

P. Brykczyński imieniem Sekcyi hodowlanej zawiadamia, że w myśl uchwały Komitetu, po zakupieniu obory zarodowej rasy Majdańskiej, dotąd umieszczonej w Krzyżu u ks. Sanguszki, rozdzielono ją na dwie obory. Jedną złożoną z buhaja, 8 krów, jednej jałowicy i jednego cielęcia umieszczono u bar. Zdzisława Brunickiego w Lublińcu (powiat cieszanowski), drugą złożoną z buhaja, 9 krów, jednej jałówki i jednego cielęcia u p. Adama Krajewskiego w Czechach (powiat brodzki). Z pozostałych trzech buhajów jeden umieszczony na stacyi subwencyjnej w powiecie cieszanowskim, a dwa, gdy dorosną, pójdą do obór zarodowych.

P. Brykczyński zawiadamia, że i druga obora zarodowa rasy Majdańskiej musi być przeniesioną z Hadlów, gdyż p. P. Łastawiecki zrzekł się utrzymywania tej obory. Zostanie również rozdzieloną na dwie obory.

P. Brykczyński zawiadamia dalej o uchwale Sekcyi I., co do założenia jeszcze 8 obór zarodowych półkrwi rasy Bern-Simmenthal, mianowicie:

1. U p. Krzysztofowicza w Załuczu.
2. U p. Reizensteina w Trześniowie.
3. U hr Dzieduszyckiego w Gwoźdźcu.
4. U p. Duniewicza w Widaczu.
5. U p Waligórskiego w Swaryszowie.
6. U p. Agopsowicza w Błozwie.
7. U p. Münthera w Waniowie.
8. U p. Doschotta w Pałahiczach.

Wszystkie obory Komitet zatwierdził.

P. Brykczyński zawiadamia że na kupno buhajów do obór zarodowych pełnej krwi, przeznaczono na ten rok 4000 złr. Potrzebne są tylko trzy buhaje rasy oldenburskiej pełnej krwi i za niemi wysłać wypada komisyę. Obory rasy Bern-Simmenthal mogą się jeszcze obejść bez buhajów oryginalnych ze Szwajcaryi Potrzebnem jest kupno buhaja rasy Ayr-Shire do obory w Żurawicy. Po dyskusyi sformułował dr. Pilat następujące wnioski:

1. Wysłać dla zakupna buhajów rasy oldenburskiej komisyę w Poznańskie i do ościennych prowincyj pruskich; ogłosić po Oddziałach, że taka komisya pojedzie i wezwać prywatnych interesentów reflektujących na oldenburskie buhaje, do zgłoszenia zamówień.

2. Ogłosić, że chociaż Komitet w tym roku nie będzie zakupywał bydła w Szwajcaryi z funduszu subwencyjnego, to jednak byłby gotów ze względu na znaczniejsze zgłoszenia, wysłać komisyę do Szwajcaryi, jeżeli się zgłosi dostateczna ilość prywatnych interesentów.

Wnioski te uchwalono i upoważniono Sekcyę I. do zakupna buhaja Ayr-Shira dla Żurawicy. Również upoważniono Sekcyę I. do zakupna większej nawet liczby buhajów oldenburskich, gdyby się przed wyjazdem komisyi okazała jeszcze potrzeba tychże.

Dr. T. Pilat zawiadamia, że Ministerstwo handlu wezwało Komitet do przedstawienia kogoś na członka Rady kolejowej i tegoż zastępcę. Na wniosek p. Wiesiołowskiego, uchwalił Komitet przedstawić na członka Rady dr. T. Pilata, na jego zastępcę p. Augusta Schellenberga.

Dr. T. Pilat zawiadamia, że Oddział żółkiewski odstąpił od zamiaru urządzenia w tym roku kursu weterynaryi i zrzekł się subwencyi. Z tejże uchwalił Komitet udzielić Oddziałowi przemyskiemu 100 złr. na urządzenie kursu kucia koni w Mościskach.

P. Wiesiołowski imieniem Sekcyi I. odczytuje Instrukcyę przy zakładaniu chlewni zarodowych pełnej krwi. — Komitet instrukcyę uchwalił.

Wiadomości bieżące i rozmaitości.

Uwolnienie od dodatków do podatków. Nr. 21. Dziennika ustaw i rozporządzeń krajowych publikuje sankcyonowaną przez cesarza ustawę, uchwaloną przez nasz Sejm, a postanawiającą:

§. 1. Od wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych, uwolnione będą następujące zakłady przemysłowe, które w przeciągu 10 lat od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy w Galicyi założone zostaną.

1) Wszelkie zakłady przemysłowe, mające na celu wyrób takich przedmiotów, które od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy jeszcze w obrębie Galicyi i ks Krakowskiego wyrabiane nie były.

2) Zakłady przemysłowe z gałęzi przemysłu w kraju istniejących, jeżeli będą założone według wymagań najnowszego stanu techniki, obliczone na większy przerób surowego materyału lub półfabrykatu i zatrudniać będą większą liczbę robotników, a mianowicie: Zakłady przemysłowe dla wyrobu cementu, wapna hydraulicznego, fajansu, majolik, wyrobów kamionkowych, felcowanych dachówek z gliny, rur drenowych, cegieł ogniotrwałych, zakłady dla wyrobu ciekłych i stałych smar z olejów mineralnych, przerobu mazi pogazowych na asfalt sztuczny albo na środki desinfekcyjne, wyrobu farb anilinowych, zakłady dla wyrobu urządzeń i aparatów gorzelnianych oraz browarniczych, maszyn parowych, maszyn i narzędzi rolniczych, narzędzi wiertniczych fabryki powozów, lin drucianych, lamp naftowych; fabryki narzędzi i przyrządów pożarnych sikawek, wozów ratunkowych, zakłady dla wyrobu kalafonii i przerobu odpadków drzew szpilkowych, olejków eterycznych; fabryki fortepianów i innych instrumentów muzycznych, zakłady dla wyrobu cellulozy, zakłady przemysłowe tkackie z lnu, konopi, bawełny, juty, zatrudniające w obrębie zakładu najmniej 10 ręcznych krosien tkackich, zakłady przemysłowe tkackie z wełny lub jedwabiu zatrudniające w obrębie zakładu najmniej 6 krosien tkackich, zakłady blichu i apretury, zdolne przerobić najmniej 20 tysięcy sztuk płótna rocznie, zakłady apretury sukna, zdolne przerobić rocznie najmniej 1 000 sztuk sukna lub innych wyrobów wełnianych farbiarnie wyrobów tkackich, drukarnie wyrobów tkackich, zakłady dla wyrobów pończoszkowych, zatrudniające najmniej 15 warsztatów, zakłady garbarskie dla wyrobu skór podeszwianych, saków, skór cielęcych matowych czarnych, szarych, zamszów, kidów, skór lakierowanych, zakłady białoskórnicze, zakłady przemysłowe dla wyrobu świec stearynowych, parafinowych, cerezynowych, fabryki mydła, zdolne przerobić najmniej 1 000 cetnarów tłuszczów roślinnych lub zwierzęcych, fabryki karuku i żelatyny, fabryki krochmalu, dekstryny, przerobów mącznych: fabryki szkła, szlifiernie szkła, fabryki kwasu siarkowego, zakłady dla wyrobu surogatów kawy, obliczone na przerób produktu najmniej z 50 morgów roślin okopowych; fabryki cukru buraczanego.

§. 2. Zakłady przemysłowe już istniejące, a należące do gałęzi przemysłu powyżej w §. 1. ustępie 2 wymienionych, jeżeli w ciągu 5 lat od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy zaprowadzą wydoskonalone urządzenia techniczne według wymagań najnowszego stanu techniki i rozszerzą przedsiębiorstwo tak, że będą zdolne przerabiać większą ilość surowego materyału lub półfabrykatu i zatrudniać większą ilość robotników, zostaną uwolnione od całej nadwyżki wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych, jakaby przypadła do zapłaty w skutek powiększenia przedsiębiorstwa.

§. 3. Uwolnione będą od wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych następujące spółki na podstawie ust. z dnia 9. kwietnia 1873 (L. 70. Dz u p.) zawiązane:

a) Spółki surowcowe, mające na celu nabywanie surowych materyałów lub półfabrykatów wyłącznie na użytek należących do spółki rzemieślników i przemysłowców, którzy tych materyałów do swoich wyrobów potrzebują;

b) spółki magazynowe, założone celem sprzedaży we wspólnym lokalu wyrobów przemysłowych wyłącznie tylko przez członków spółki wyrabianych;

c) spółki produkcyjne, których członkowie pracują we wspólnym, z kapitału spółki założonym warsztacie, tudzież takie, które członkom spółki rozdają roboty do domów.

§. 4. Uwolnione będą od wszystkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych towarzystwa akcyjne, mające na celu prowadzenie przedsiębiorstw przemysłowych w obrębie Krakowskim, które zostaną założone w przeciągu 10 lat od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, jeżeli będą miały urzędową swą siedzibę w kraju, jeżeli ich wpłacony kapitał akcyjny wynosić będzie najmniej 250 000 złr., zatrudniać będą najmniej 60 robotników a zakład swój przemysłowy urządzą odpowiednio do wymagań najnowszego stanu techniki.

§. 5. Wszelkie powyżej w §§. 1—4 przyznane uwolnienia od dodatków będą obowiązywać na przeciąg 10 lat, licząc od początku tego kwartału, w którym podanie o uwolnienie wniesionem zostało. Gdyby jednak w ciągu tego 10-letniego okresu zakład przemysłowy, spółka lub Towarzystwo akcyjne utraciło warunki w §. 1. ustęp 2. i w §§. 2, 3 i 4 niniejszej ustawy określone, od których zawisłem jest uwolnienie od dodatków, natenczas Wydział krajowy może cofnąć udzielone uwolnienie na resztę 10-letniego okresu.

§. 6. O zastosowaniu niniejszej ustawy do zakładów przemysłowych, spółek i towarzystw akcyjnych, rozstrzyga w każdym poszczególnym wypadku Wydział krajowy ostatecznie i ogłasza swoją uchwałę w gazecie urzędowej.

§. 7. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia a równocześnie traci moc obowiązującą ustawa z dnia 20. stycznia 1886 (Nr. 17. Dz. ust. i rozp. kraj.) Wszakże uwolnienie od dodatków, które na zasadzie podstaw z dnia 20. stycznia 1886 (Nr. 17. Dz. ust. i rozp. kraj.) orzeczone zostały, zachowają w całości swoją moc obowiązującą.

Rolniczy Zakład produkcyi nasion zbożowych, buraków i kartofli w Strzałkowie, Juliana bar. Brunickiego. Nowy ten zakład produkcyi nasion zbożowych, buraków i kartofli zasługuje na uwagę naszych kół rolniczych które tam nabyć mogą nasiona wypróbowane dla naszego klimatu a możemy go polecić tem śmielej, że nietylko jest pod bezpośrednim zarządem właściciela, zajmującego zaszczytne miejsce w zastępie młodych naszych gospodarzy, ale inspektorem zakładu jest pan Jan Motyka, który był właścicielem takiego samego zakładu w Sosnowej na Szląsku austryackim. Zakłady podobne istnieją w Niemczech i cieszą się poparciem tamtejszych rolników, spodziewamy się, ze i nasz krajowy zakład, pozostający pod tak dobrem kierownictwem, będzie miał licznych odbiorców między naszymi rolnikami, którzy we własnym interesie powinni popierać krajową produkcyę doborowego nasienia. Cennik nasion zbóż ozimych do siewu jesiennego 1893 obejmuje 9 pszenic i 8 żyt; zboża te są do nabycia w trzech ilościach: po 5 *kg*, po 100 *kg* i po 1000 *kg*. Cenniki i próbki wysyła zakład na żądanie gratis i franco. (Adres: Strzałków, poczta Stryj).

W tym zakładzie są także do nabycia: rozpłodniki bydła holsztyńskiego, owiec mięsnych Merino o wełnie czesankowej i świń Yorkshire.

Jesienne premiowanie koni.

Tegoroczne jesienne premiowanie koni odbędzie się w Galicyi wschodniej, a mianowicie:

w Szczercu 23. września,

w Stryju 25. września,
w Kałuszu 26. września,
w Złoczowie 3. października.

W każdej z powyżej wymienionych miejscowości premiowane będą klacze w kraju chowane, a to:

1. klacze rozpłodowe ze źrebiętami,
2. młode klacze,
3. źrebice.

Jako nagrody państwowe będą rozdane:

I. K a t e g o r y a.

a) Jedna nagroda pieniężna w kwocie 35 zł.
b) Jedna nagroda pieniężna w kwocie 20 zł.
c) Jedna nagroda pieniężna w kwocie 15 zł.
d) Cztery nagrody pieniężne w kwotach po 10 zł.

II. K a t e g o r y a.

a) Jedna nagroda pieniężna w kwocie 20 zł.
b) Jedna nagroda pieniężna w kwocie 14 zł.
c) Dwie nagrody pieniężne po 10 zł.

III. K a t e g o r y a.

a) Jedna nagroda pieniężna w kwocie 25 zł.
b) Jedna nagroda pieniężna w kwocie 20 zł.
c) Cztery nagrody pieniężne w kwotach po 10 zł.

Dalej rozdane będą w każdej z wymienionych trzech kategoryj srebrne medale państwowe.

W a r u n k i:

A) Klacze od piątego roku i wyżej bez ograniczenia co do maksymalnego wieku, jak długo są zdrowe, silne i dobrze odżywione, mają posiadać własności dobrych klaczy rozpłodowych i winny być przedstawione komisyi ze źrebiętami ssącemi lub odłączonemi, które muszą być uznane za udatne — przyczem należy udowodnić pochodzenie źrebięcia od ogiera rządowego, albo ogiera licencyonowanego prywatnego lub własnego.

B) Młode klacze, a to: trzechletnie niestanowione, czteroletnie stanowione albo niestanowione i pięcioletnie klacze własnej stadniny (des Gestütsschlages), ostatnie jednak pod warunkiem, jeżeli zostanie udowodnionem, że w roku premiowania zostały odstanowione przez ogiera rządowego, licencyonowanego prywatnego lub też ogiera własnego — klacze te muszą być dobrze odżywione i starannie chowane i muszą rokować, że będą dobremi klaczami rozpłodowemi.

C) Jednoroczne i dwuroczne źrebice muszą być przez posiadacza dobrze odchowane i rokować dalsze pomyślne rozwinięcie i wykształcenie, oraz że będą kiedyś dobremi klaczami rozpłodowemi.

D) Matki muszą być jeszcze przed czasem ożrebienia, młode klacze przynajmniej od roku, a jednoroczne i dwuletnie od czasu ich urodzenia własnością ubiegającego się o nagrodę.

Młode klacze, które jako trzyletnie były w roku przeszłym premiowane, nie będą premiowane w roku bieżącym; natomiast cztero- i pięcioletnie klacze premiowane w roku zeszłym, będą tylko w tym razie premiowane, gdy przedstawione zostaną już, jako klacze rozpłodowe ze źrebiętami i jeżeli będą odpowiadać w zupełności warunkom poszczególnionym w punkcie *A*)

E) Każdy właściciel premiowanej pieniężną nagrodą rządową klaczy lub źrebicy, musi się zobowiązać przez podpisanie rewersu, że ją zatrzyma jeszcze cały rok we własnej hodowli i przedstawi ją, jeżeli będzie przy życiu, w roku następnym komisyi na miejscu premiowania. W razie niedotrzymania przyrzeczenia zawartego w rewersie, winien bez oporu zwrócić otrzymaną nagrodę pieniężną c. k. Zarządowi stadników rządowych w Drohowyżu.

Gdyby przedstawienie premiowanej klaczy komisyi na miejscu premiowania połączone było czy to ze względu na znaczną odległość lub z innego ważnego powodu z wielkiemi trudnościami, winien właściciel takiej klaczy przesłać c. k. Zarządowi stadników rządowych w Drohowyżu świadectwo wystawione przez zwierzchność gminną, że klacz ta po upływie roku od czasu premiowania znajduje sie w jego posiadaniu.

KONKURS

na państwowe stypendyum do szkoły rolniczej „Francisco-Josephinum“ w Mödling.

C. k. Ministerstwo rolnictwa udzieliło rolniczej szkole „Francisco-Josephinum“ w Mödling stypendyum w wysokości rocznie 250 złr. i to na najbliższy trzyletni kurs nauki w latach 1893/94, 1894/95 i 1895/96.

Ażeby być przyjętym do wyż wymienionej szkoły, musi kandydat posiadać następujące warunki:

1. Przyzwolenie rodziców lub opiekunów.
2. Wiek co najmniej 16 lat.
3. Wykazanie się takiem wykształceniem szkolnem, jakie się przy dobrych postępach w czterech niższych klasach średnich szkół (gimnazyum lub szkoła realna) osiąga.
4. Wykazanie się przynajmniej jednoletnią praktyką folwarczną.

Ubiegający się o powyższe stypendyum zgłosić się mają ze swem podaniem najdalej do 5 września 1893 r. w Dyrekcyi szkoły rolniczej „Francisco-Josephinum“ w Mödling, zkąd też otrzymać można program instytutu.

Stypendyści n i e są uwolnieni od opłaty czesnego.

Wiedeń, dnia 20. czerwca 1893 r.

Z c. k. Ministerstwa rolnictwa.

Bank rolniczy we Lwowie.

(Ulica Trzeciego Maja l. 2.)

Lwów, dnia 11. sierpnia 1893.

Tendencya niezmienna, jedynie co do chmielu i koniczyny zwyżkowa, ceny innych artykułów więcej nominalne.

Dziś notujemy za 100 kilogr. loco Lwów.

Pszenica gotowa	8·30 do	8·70
„ nowa	7·30 „	7·50
Żyto gotowe	6·30 „	6·70
„ nowe	5·30 „	5·50
Owies obroczny	6·50 „	6·90
„ nowy	5·50 „	5·75
Jęczmień	5·50 „	6·—
„ nowy	4·75 „	5.25
Rzepak nowy	12·50 „	13.—
Groch	—·— „	—·—
Wyka	—·— „	—.—
Bobik	—·— „	—.—
Hreczka	7·50 „	8·50
Kukurudza	6·— „	6 25
Chmiel za 56 kilo	130·— do	150·—
Koniczyna czerwona	—·— „	—·—
„ biała	— — „	—·—
„ szwedzka	—·— „	—·—
Spirytus za 10 000 ltr. prct. zł. loco stacye kol.	13·50 „	14·—
Anyż	34·— „	38·—

Bank rolniczy przyjmuje zamówienia na maszyny rolnicze i na nawozy sztuczne, polecając zarazem do siewu jesiennego wszelkie gatunki pszenicy i żyta tak zagranicznej jakoteż i krajowej produkcyi; wszystko w jak najlepszej jakości i po najniższych cenach.

OGŁOSZENIA.

Stajnia zarodowa Oldenburgska

sprzedaje 20 krów i tyleż jałownika. — Wolica — poczta Krukienice — Stacya kolei Sambor. 2—3

Środek na szczury,

niezawodny, do nabycia za 1 kilo 2·50 zł., większe ilości po niższej cenie. **T. SKAZA**

2—? Zwierzyniec pod Krakowem.

Kompletne rolnicze aparaty gorzelniane

i aparaty do rektyfikacyi spirytusu, kotły parowe, żelazne rezerwoary na spirytus, kadzie do gotowania, parniki kostne, pompy i urządzenia rzeźni, pompy piwne chłodniki, kadzie brzeczkowe, chłodniki browarne i maszyny parowe

dostarcza po najumiarkowańszych cenach

fabryka towarów metalowych

Jana Ochsner

w Białej (Galicya) 18—52

Zarząd dóbr Karola hr. Lanckorońskiego

w Komarnie

sprzedaje na nasienie 1—2

żyto „Imperial“

z dostawą do stacyi kolejowej w Gródku lub Szczercu.

WINCENTY OBLACK

ces. i król. dostawca dworski

w Grac (Styrya)

poleca swój pierwszy i największy od 60 lat istniejący specyalny i eksportowy skład **prawdziwie styryjskich myśliwskich, damskich i podróżnych samodziałów (LODEN)**

nieprześcignietych dotąd co do jakości, trwałości barw i taniości. 6—9

Próbki franco i gratis.

Obficie zaopatrzony skład najlepszych materyi modnych dla panów i chłopców na każdą porę roku.

POMPY wszelkiego rodzaju dla domowych i publicznych celów, dla rolnictwa, budownictwa i przemysłu.

NOWOŚĆ: Podług patentowanej inoxydacyjnej metody Bower-Barf robione

Pompy inoxydowane

zabezpieczone są przed rdzewieniem.

WAGI najnowszej i najlepszej konstrukcyi

Decymalne, centezymalne mostowe wagi, kantary, z drzewa i żelaza, dla handlu, ekspedycyj frachtowych, fabryk rolnictwa i przemysłu. Wagi do użytku omowego Wagi osobowe i bydlęce

Towarzystwo komandytowe dla fabrykacyi pomp i maszyn

Katalogi gratis i franco

W. Garvens, Wien I. Wallfischgasse 14.

Katalogi gratis i franco

Nabywać można przez różne handle żelazne, maszynowe, itp. przedsiębiorstwa techniczne i wodociągowe; żądać wyraźnie **Garven's inoxydirte Pumpen**, względnie **Garven's Waagen.**

Odpowiedzialny redaktor *W. Tyniecki.* Nakładem galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego.

Z Drukarni „Dziennika Polskiego“ pod zarz. Franciszka Katnera.